

Hegedüs Erzsébet

Mikszáth, a nagy palóc

*"Egy írót kitüntetni nem lehet sem diadalkapuvál,
sem koszorúkkal, úgy mint azzal, ha őt műveiben megismerik:
ez a legnagyobb jutalma."
(Mikszáth Kálmán)*

Az idei évet Mikszáth Kálmán születésének 150. évfordulója alkalmából a jeles író évének nyilvánította az Országos Mikszáth Emlékbizottság. De vajon mennyire ismeri a ma embere Mikszáthot? Ma már tudjuk, hogy a korabeli irodalomtörténet évtizedeken át hamis, torzító képet festett róla: kedélyes, baráti vacsorákon nagyokat evő-ivó, anekdotázó, pöfkelő és csipkelődve mókázó írónak mutatta be, aki mindenél többre becsüli jól szelelő szivarját, és munka helyett szívesebben lustálkodik. Ám ha valaki végiglapozza műveit, akaratlanul is arra gondol: mennyi megfigyelés, gyűjtögetés, alakítgatás, mekkora képzelőerő, akarat és munkahév eredménye ez az életmű. Egyértelmű mindenki számára, hogy a közéleti külsőségekből kialakított vonások egyáltalán nem jellemzik a magyar valóságábrázoló próza mesterének benső életét és egyéniségét. Azt is tudjuk, hogy nemcsak

a hírlapírás szerez népszerűséget nevének, hanem kortársairól, a "tisztelt ház"-ról készült karcolataiban kifejlődött valóságglátása is. Élete utolsó évtizedében valóságábrázolása élesen bíráló jelleget ölt, már nem szeliden fricskázó humorral, hanem maró gúnnyal állítja pellengérré a sötétség konok küzdelmét a világosság ellen. Évtizedeken át a kormánypárt képviselője volt, jól ismerte tehát a politika kiskirályait. Könyveit elolvasták, de komoly mondanivalója felett még akkor is elsiklottak, amikor műveiben kiélezte a társadalmi összeütközéseket.

De vajon kellőképpen becsüljük-e ma Mikszáth emlékét, írói munkásságát? Az kétségtelen tény, hogy a szűkebb pátria, Nógrád megye ragaszkodik hozzá, amelyet jól bizonyít az is, hogy Magyarországon az idei évig a pásztói kéttannyelvű gimnázium az egyetlen, amely Mikszáth nevét viseli, pedig Pásztónak alig van kötődése az író-

hoz. Egyáltalán szükség van-e arra, hogy egy-egy évet valamelyik író, költő, zeneszerző évének nyilvánítsunk? Hogyan fogadják a ma emberei regényeit, novelláit, karcolatait, milyen képet alakítanak ki a nagy palócról?

– Véleményem szerint az a szomorú realitás, hogy a könyv – így Mikszáth Kálmán – olvasótábora is folyamatosan szűkülően van – mondja *Majdán Béla* balasgyarmati várostörténész. – Az olvasás időt, türelmet, odafigyelést igényel. Az idő, a türelem és az odafigyelés azonban éppen jelenkorunk rohamosan fogyó értékei közé tartoznak. Egyik oldalról a modern kommunikáció gyors és diadalittas térnyerése, másíkról a tömegek emberi létükért folytatott harca morzsolja föl a könyvolvasók táborát. Egy-egy ilyen esztendő, mint az ideai Mikszáth-év, visszacsempészhet valamit a klasszikus kommunikáció – így a könyvolvasás presztízséből. Túl ezen, mostanában gyakran eszembe jutott közéletünk harsogó agresszivitását látva, hogy vajon hová tűntek a szellemes és igényes társadalomkritikák? Úgy gondolom, Mikszáth Kálmán ezen a területen is olyat alkotott, amely példaértékű, és újraolvasása erőt adhat a mai közélet "túlélésére". Mind emellett annak a reménynek a jegyében telik számomra ez az év, hogy talán mégis csak újra eljön a magyarság szellemes és termékeny véleménycseréinck ideje, és növekszik azoknak a tábora, akik újra szívesen olvassák a "nagy palóc" emberformáló történeteit.

– Mint könyvtárosnak, az a hitvallásom, hogy az évfordulók ne egyszeri alkalmak legyenek, hanem egy folyamatba ágyazott tevékenység – mondja *Gerhát Gyuláné*, a Telcki László Városi Könyvtár vezetője. – Egy könyvtár számára a megemlékezés

legkitüntetőbb formája az lehet, hogy még szélesebb körben, még alaposabban megismertesse Mikszáth korát és műveit. Már tavaly októberben meghirdettük középiskolások és felső tagozatos diákok számára a Mikszáth olvasónapló pályázatot, amely kétfordulós volt.

A fogadtatás rendkívül jónak bizonyult: bár a kiírás elsősorban a középiskolásoknak szólt, az általános iskolások körében is nagy érdeklődésre talált. Pásztón már évtizedek óta hagyományosan megrendezik minden évben az író születésnapján, január 16-án a Mikszáth napokat. Ennek szinte meghatározott protokollja van, amelybe nagyszerűen beillesztették az idén a záró vetélkedőt. A kiküldött ötven olvasónaplóból harminckilenc kitöltve, feldolgozva érkezett vissza. Az olvasónapló pályázatok a könyvtár preferált eszközei: szükséges a kitöltéshez, hogy a gyerek bemenjen a könyvtárba, a megjelölt – vagy meg sem jelölt – irodalomból böngésszen, olyan dolgokra is rá kell bukkannia, amelyet az iskolai tananyagok révén nem ismerhet meg. Egy ilyen pályázat összcállítása, elkészítése egyaránt komoly feladatot jelent a kiíró és a pályázó számára is.

– Mikszáthnak középiskolában is van egy bizonyos tananyaga – folytatta a könyvtár vezetője. De a könyvtár mindig is arra törekedett, hogy a kötelező tananyagon túl is adjon ismereteket, ezt tükrözi a pályázati anyag is: nem a kötelező irodalomból állítottuk össze a feladatokat.

– *Mint magánember, hogyan vélekedik Mikszáthról?*

– Én akkor jártam gimnáziumba, amikor az felvette Mikszáth nevét. A magyart mindig nagyon szerettem, és nagyon jó tanáraim voltak. Tóth András tanár úr szinte egyetem szintű órákat tartott, és nem

csak a tankönyvből tanultunk. Adyt és Mikszáthot valami hihetetlen intenzitással plántálta belénk, azóta is ebből építkezem. Annak idején is büszke voltam rá, hogy a "nagy palóc" a mi szülöttünk, kicsit talán családtagnak is tekintette az ember. Imádom Mikszáthot: a humorát, a picit csipkelődő, joviális stílusát... nagyon szeretem. Sok kedvenc olvasmányom van művei között, de az egyik legcsodálatosabb számomra a *Szent Péter esernyője*. Ebben minden olyan egyszerű módon jelenik meg. Talán ezért is van az, hogy nem a korszakos nagy regényei a kedvenceim. A figurák, az ügyvéd nagybácsijai... Nagyon sok régi nagybácsim van, akik ugyan nem akkor éltek, de valahogy ehhez a korhoz és körhöz társítom őket. Például édesanyám keresztapja egy mikszáthi figura lehetett volna... vagy a nagyapám, aki vízimolnár volt, és a saját erejéből teremtett gőzmalmot. Ráadásul tót is, mert felvidéki származású, igaz, később magyarosította nevét. Most, hogy a Mikszáth rendezvényekre készülődve újra olvastam a *Szent Péter esernyőjét*, most tudatosult bennem is, hogy milyen sok hasonló figurát fedezhettek fel a saját családomban is.

Nógrád megyében, de még az országban is a Pásztói Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskola volt az első olyan intézmény, amely 1959-ben felvette az író nevét.

- Valóban, és ezt a tényt házi rendezvényünkön, január 16-án ki is emeltem – kezdi *Bottyán Zoltán*, az intézmény igazgatója. – Ez vonatkozik a szellemi értékeinkre is: vannak a hűségnek olyan gesztusai, amelyek esetleg nem is tudatosak, de valahogy úgy jelennek meg, hogy valakinek azt is fel kell vállalnia. Úgy nézett ki, hogy Mikszáth nem esett bele a nagy forradalmárirók akkori értékrend szerinti rangsorá-

ba, és nem is lett divatos író. De hogy Nógrád megyében Pásztó, ahová a legkevesebb kötődése volt, ezt felvállalta, az jelzésértékű: talán az egész megye nevében vállalta fel. A hűségnek egy-egy ilyen pillanat elég. Ennek a labirintusnak persze voltak útvesztői is, de erről igazán azok tudnának beszélni, akik aktív részesei voltak akkoriban a történeteknek. Csak üdvözölni tudom azt a tényt, hogy 1996-ban Balassagyarmaton, ahová sokkal több szállal kötődött az író, egy új középiskola szintén Mikszáth nevét vette fel.

Az iskolában jó értelemben vett Mikszáth-kultusz van jelen, a hagyományokat őrzik és ápolják. Egyrészt az iskolanap minden évben Mikszáth születésnapján van, amelyet évről évre megtartanak. Ebben az évben azonban ez másképpen alakult: mivel az országos nagy rendezvények máshol történnek, így az idén áprilisban lesz az intézmény rendezvénye. El kellett kerülni, hogy Balassagyarmattal rivalizáljanak ebben a kérdésben. Nyilvánvaló, hogy annyi felesleges dolgon megy egyébként is a presztízs-csata, hogy az egyfajta "húzd meg, ereszd meg" Mikszáth jegyében végképpen az író tollára való lenne. A másik dolog, amit szintén nem árt szem előtt tartani, az, hogy az sem jó, ha egy Mikszáthról elnevezett intézményben a "vízcsepéből is" Mikszáth csepeg, hiszen az élet – vagy éppen a magyar irodalom – nem csak belőle áll. Az egész diákságnak nagy cselekvési lehetőséget adó fórumokról gondoskodik a tantestület, mint például a szakági dolgozatok bemutatója, ahol a legjobb munkákat jutalmazták, de kötődnek hozzá sportrendezvények is. De említhetnénk akár az *Utazás Palóccországban* című kiadványt is, amelyben Mikszáth palócföldre jellemző írásrészleteit gyűjtötték össze az iskola magyar fakultációban résztvevő diákjai *Pintér Nándor*

középkispolai tanár koordinálásával, ennek második kiadása is folyamatban van. Rendszeresen olyan vendégek jönnek ezekre a rendezvényekre, akik emlékezetessé tudják tenni: a Mikszáth család tagjai, *Bánffy György* színművész, vagy éppenséggel *Praznovszky Mihály*, aki a tavalyi Mikszáth nap díszvendége volt. Az író könyvei az iskola könyvtárában elkülönített helyet kaptak, a Nógrád megyében Mikszáthról megjelent publikációkkal együtt. A gyűjtemény alapja Mikszáth összes műveinek század eleji díszkiadása, amelyet a gimnázium földrajztanára, *dr. Katona Sándor* ajándékozott az intézménynek.

– Kevésbé van jó véleményem a "kinevezett" évekről, legyen az bármelyik író, zeneszerző vagy éppen a tolerancia éve, de lehetne még tovább sorolni – folytatja Botyán Zoltán. – Szerintem elsősorban propagandisztikus célokat szolgál. Úgy gondolom, ezzel nemigen lehet erősíteni azoknak az értékeknek a jelentőségét, amelyekre hivatkoznak. Az évfordulóknak más a szerepük, azok valóban a hagyományok ápolásának körébe tartoznak. A hagyományokról viszont véleményem szerint ma többet beszélünk, mint ápoljuk őket. Az évfordulók részei a halandó életnek, hozzá tartoznak. Az, hogy egy évfordulót olyan fontosnak tartunk, hogy arról az egész nemzet megemlékezik, az a nemzeti hagyományok része. Ilyen értelemben nagyon aktuális dolog, hogy Mikszáth is bekerüljön ebbe az egész nemzet által megünnepelt tradícióba. Mikszáth olyan értéket jelent, amire méltán hívják fel az egész ország figyelmét.

Mikszáth eléggé ironikusan és önironikusan viszonyult az ő akkori évfordulójához, írói jubileumához. Érződik minden sorából, hogy pontosan tudta: mennyire fontos ez a dolog, és hogy mit jelent igazá-

ból. Nem is annyira az ünneplés, hanem a tettek a fontosak, amelyek a kultusz részéhez tartoznak. Elgondolkodhatunk azon, hogy ebből a szempontból jelent-e valamit mondjuk egy Mikszáth műveltségi vetélkedő... vagy hogy egy iskola valóban úgy gondolkodik-e az iskoláról, mint ahogyan Mikszáth is gondolkodott? Hiszen nem véletlen, hogy a nagy palócot nem választották névadóul az iskolák: Mikszáth miatt az iskolának szembe kell néznie önmagával.

– Szembe kell néznie azzal, hogy valóban iskola-e – tűnődik tovább a gimnázium igazgatója. – Néhány zsenihez hasonlóan Mikszáth is megbukott az iskolában, és nem biztos, hogy azok az értékek, az az oktatási rendszer jó, amelyikben ezek az emberek – mondjuk Einsteinig bezárólag, és persze a maiak is – nem tudnak megélni, hanem kibuknak. El lehet tűnődni azon is, hogy nem *József Attilának* van-e igaza akkor, amikor csúfolódva mondja: nem középkispolás fokon taní-tani... Engedjük-e, hogy az életnek az a nehéz, de szelíd bölcsessége, amely például Mikszáthnál van, és feloldó humora jelen legyen a mi munkánkban is, és így a gyerekek életre való felkészítésében is, vagy pedig az iskola megmarad annak a bürokratikus intézménynek, amilyen a régi porosz rendszerben is volt. Persze ez a negyvenéves, szocialistának mondott porosz iskolában ugyanígy megvolt. Egyáltalán a művészetet adja-e oda, az irodalmat adja-e oda az iskola, vagy pedig a felvételi teszteknek a pontszámait kell tudni a gyerekeknek... Mikszáthot azért tartom fontos írónak, mert lényeges emberi magatartást képvisel. Nem is érték egyet Adyval, amikor azt mondja: a legirodalmibb író. Szerintem a legemberibb író... Hogy mindez megjelenik-e majd az ünneplésben, ebben én egy kicsit szkeptikus vagyok...

– Hogy ez az év Mikszáth éve?! Úgy érzem, az ország is egy kicsit jobban odafigyel Mikszáthra – gondolkodik hangosan *Bálintné Hübner Judit*, a gimnázium magyartanára. – Arról persze lehet beszélni, hogy meddig segíti elő azt, hogy újból megteremtjük magunkban Mikszáthot. Én a tavalyi évben a rendezvények szervezésénél találtam olyan "előírást", amit nemcsak feleslegesnek, de nevetségesnek is ítélttem. Gondolok itt például olyanra, hogy minél több ünnepség megtartása, vagy minél több kiadvány kiadása... ennek már kicsit rossz szájíze van. Még szerencse, hogy kevés ilyen volt, mert többségében értékes előirányzatokat kaptunk. Mindenesetre úgy érzem, hogy most egy kicsit arra az íróra figyel az ország, aki a mi iskolánk nevét is adta. Nagyon vigyázunk arra, hogy az ünnepelés ne csak formalitás legyen. Egy hét, amit ki tudunk tölteni tartalommal, az kell. Sokat gondolkoztam arról, hogy nekem mit jelent Mikszáth... Azt hiszem, hogy minket, felnőtteket a politikus Mikszáth fog meg leginkább. Annyira távolságtartóan tudta saját századvégének a politikáját ábrázolni, hogy ezt irigylésre méltónak találom. Legtöbben nem vagyunk bölcsek, amit magunkban is hiányolunk, az a távolságtartás, ahogy Mikszáth megítélte a korabeli eseményeket, a saját korát.

Mikszáth még ma is nagyon olvasott író, és ezt figyelmeztetőnek tartja a tanárnő. Azt jelenti ugyanis, hogy a mai írók nincsenek az első tíz író között. Ha száz évvel ezelőtt is azt olvasták az olvasók, amit ma, az nem jó jel. Viszont a közéletben élő emberek számára a politikus Mikszáth ma is nagyon aktuális.

– Az órákon még mindig a nagy novelláival, a zárt paraszti világgal foglalkozunk – folytatja Bálintné. – De már ott is van bizonyos fokú módosulás a közéleti témák irányába.

– *Hogyan fogadják Mikszáthot a mai diákok, mennyire tudják megérteni műveit?*

– A diákok részéről a befogadói magatartás nagyon megoszlik. Eleve érdekes a helyzet, mert más olvasóközönség a postaforgalmi, más az általános gimnáziumi és más a francia tagozat. Tehát iskolánkban három különböző befogadói csoport van. Úgy érzem, Mikszáth meseien egyszerű, tiszta, keserű vagy idilli paraszti tárgyú "gyöngyszemeit" a postaforgalmi tagozat olvasóközönsége – a legkevésbé iskolázott réteg fogadja a legszívesebben. A francia tagozat tanulói – persze ők egy évvel idősebbek is – szeretik Mikszáthot, de mintha a gyerekkoruk olvasmányaihoz tartozna. Ők már "túllépnék" Mikszáthot, már nyitottabbak a modern irodalomra.

– *Sokan vannak azon a véleményen, hogy Mikszáth művei ma is aktuálisak: megtalálhatjuk a műveiben ábrázolt századvéget ebben a századvégben is. Mikszáth megítélésében is megoszlik az olvasóközönség: vannak, akik nem értik, miért kellett 150 évnek eltelnie ahhoz, hogy rájójünk: van nekünk egy Mikszáthunk is...*

– Erre még nem is gondoltam, de tényleg érdekes: 50 éve volt a 100. évforduló, amely mégis csak egy "kerekebb" évforduló. Akkor valószínűleg az a korszak messze elutasította magától ezt a dzsentri világot, vagy azt a századvéget. Más, egy velejéig hamis korszaknak tartották, ami persze nem igaz. Úri világnak tartották, úri gazemberekkel, svihákokkal, ami természetesen nem minősíthette az írókat. A korabeli irodalmi lapokban bizonyára benne lehetett...

A mai fiatalok közül kevesen olvassák akár Mikszáthot, akár más írók műveit. Egy-egy ilyen ünnepségsorozat talán arra is jó, hogy felkeltse jó néhány diák érdeklődését, aki veszi magának a fáradságot, és

elzarándokol a könyvtárba. Viszont az is igaz – még ha szomorú tény is –, hogy manapság nem sikk könyvtárba járni. Úgy tűnik, mintha negatív irányba értékelték volna át bizonyos dolgok – és sajnos nem kivétel ebből az olvasás, a könyvtár sem.

– Én szeretek olvasni – mondja *Megyes Katalin* negyedikes gimnazista. – Szeretem Mikszáth műveit is, azt hiszem, már csak az iskolából adódóan is. Nekem mindig olyan ebben az épületben, ahol a portréja is van, mintha letekintene ránk... mintha ott lenne köztünk. Novelláiban is úgy érzem, szemléli a népet, és rálát az egészre. Igaz, hogy velük él, de nem bennük. A népiessége az, ami engem megfog. Lehet, hogy azért, mert én is egy kis faluból, Farnosról származom, de a közvetlensége, ahogy kedvesen mesél – szeretem az egyszerűséget. Azt is jónak tartom, hogy ez az év Mikszáth éve. Mi benne élünk mindig, de országos szinten – mondjuk egy Kőlcsey gimnázium esetében legalább ilyenkor foglalkoznak Mikszáthtal is. Elcinte úgy voltam vele, hogy megragadtam a kötelező olvasmányoknál. De később eljutottam arra szintre, hogy túllépjek ezen. Engem jobbra a novellái érdekelnék, vagy regényeinek televíziós feldolgozása.

– *A Mikszáth év kapcsán nagyon sok rendezvény, vetélkedők, irodalmi estek, könyvkiállítás lesz. Ha időd engedi, szívesen részt veszel rajta, vagy inkább nyugnek tekintened?*

– Nem tekinteném nyugnek, persze függ a körülményektől, a hangulattól, vagy éppen a témától is. Például a Mikszáth héten, ami az iskola szervezésében lesz, felkerekedik az iskola. Azt nem tudom elképzelni, hogy kétszázegynéhány diák egyszerre elmegy megnézni a szülőfaluját vagy valamilyen emlékhelyet róla. Más lenne, ha

csak egy páran mennének, így szerintem nem lesz meg hozzá a hangulat...

– A baráti körben szóba kerül Mikszáth valamelyik – éppen valaki által elolvasott – műve?

– Kollégista lévén meg szoktuk beszélni, ha valaki valamilyen könyvet olvas, ami felkeltette érdeklődését. Ha vitába nem is torkollik, de mindenkinek megvan az álláspontja, aztán esetleg összegezzük.

– Az ilyen "ünnepi évek" értéke attól függ, hogy mit takar – vélekedik *Frisch Oszkár*, Nógrád Megye Közgyűlésének alelnöke. – Ha tesznek is érte valamit – például nagyon olcsón kiadják Mikszáth összes művét, akkor sokat ér, ha viszont csak beszélnek róla, akkor semmit. Pedig Mikszáth sajátos nyelvezete csodálatos: gyönyörű szépen beszélt a magyar nyelvet. A sors fintora, hogy most olyan "nagy emberek" tartanak beszédeket, akik talán semmit nem olvastak tőle. Szomorúnak tartom, hogy az olvasás élménye a mai kor emberének már nem szükséglet. Visszafelődik az absztráló képesség, és semmi sincs, ami a képzelőerő alkalmazására serkentene bárkit. Valahogy eltolódott az arány vulgáris, primitív történetek felé, amely véleményem szerint egyfajta erkölcsi válságot is okoz. A könyv más: a nyelv kifejezőkészsége, az élet azon oldala, amit a tévé soha nem tud visszaadni.

– *Szereti Mikszáthot?*

– Személyes rangsorolásomban Mikszáth toronymagasan az első mindegyik író előtt. Az összes eddig megjelent műve megtalálható díszkötésben a könyvespolcomon. Mindegyiket szeretem, de talán a felvidéki világot bemutató, a vidéki élet csendes humorát idéző műveit olvasom a legszívesebben. De parlamenti karcolatai is a kedvenceim közé tartoznak. Ha valaki jól

figyél, nyilvánvaló, hogy ugyanaz a színvonal-romlás mutatkozik ma is, de így van ez az élet más területein is. Szinte minden primitívebb, csúnyább, rosszabb lett. Nem tudom, ha ma élne Mikszáth, vajon mit írna?

Hasonlóképpen vélcnek az ünnepi rendezvényekről Bányterenyén is. Bár egyetlen intézmény sem viseli Mikszáth nevét, az oktatásnál nagy figyelmet szentelnek Nógrád megye szülöttének. Az Erkel Ferenc Általános Iskolába a magyar tanárnőre várva néhány gyerektől megkérdeztem, tudják-e, ki volt Mikszáth Kálmán.

– Hogyne tudnám – válaszolt önérzetesen az egyik szőke kislány. – Bár még nem tanultunk róla, olvastam *A néhai báránnyt*, meg a tévében is szoktam nézni *A fekete várost*. Majd ha nagyobb leszek, több mindent is el szeretnék olvasni, amit ő írt, mert anyukám azt mondta, most még sok mindent nem értenék – hadarja egyszuszra, és már szalad is tovább a folyosón. Közben megérkezik *Hámoriné Babcsány Ágnes*, az iskola magyartanára és egyben megbízott igazgatója is.

– A magam részéről ünnepi év-párti vagyok – jelenti ki határozottan. – Fontosnak tartom, hogy a jelesebb évfordulókat kiemelten kezeljük. Nagyobb a közvélemény odafigyelése is, ezt pedig fontosnak tartom. Úgyis olyan háttér-helyzetben van a kultúra, az olvasás, az irodalom – bár ebben szerepet játszik a könyvek megvásárolhatósága is. Például arra is kíváncsi lennék, hogy az ünnepi év alkalmából megjelenik-e Mikszáth-sorozat... A gyerekeknek hetedikben tanítjuk Mikszáthot és műveit. Mindig felhívom a diákok figyelmét: halódóban a palóc tájszólás, a nyelvjárás, a tájszavak ismeretlenek számukra. Élményt jelent, amikor Mikszáth műveiben felfedezünk olyan kifejezéseket, tájszavakat, amit csak palócföldön használnak.

De nézhetnénk például parlamenti karcolatait is, a párttorzsalkodások, a sógor-ság-komaság kérdése akár ma is időszerű lehetne. Sokak szerint egy-egy író "fontosságára" úgy is rá szoktak kérdezni: érettségi tétel volt-e? Ott volt, mindannyian tanultunk a nagy "triászról": Mikszáth, Móricz, Jókai. Hogy megfelelő helyen becsülték-e meg, vagy milyen kör az, amelyik megfelelően tudta méltányolni, vagy éppen méltatni, ez a kérdés. Az utóbbi húsz-harminc évben sokat segített rajta is a film.

– Szeretek hinni abban, hogy a film hatására leemelik a polcra a könyvet is – gondolkodik el a tanárnő. – Ebben én derűlátó vagyok. Bár a középiskolák visszajelzéséből, szakmai összefüggéseken szerzett információkból az tűnik ki, hogy nem igazán olvassák Mikszáthot. A gyerekek hajlamosak arra, hogy azt higgyék, Mikszáth egyenlő a néhai báránnyal, mert hetedikben azt dolgoztuk fel. Én azt szoktam tenni, hogy amikor például Mikszáth életrajzot kezdünk el tanulni, akkor gyűjtőmunkaként kiadom, hogy gyűjtsenek össze legalább tíz nagy regénycímet. Annak utána kell járni, és így elkerülhető, hogy a szerzőt azzal az egy-két művel azonosítsák, amely a tankönyvben található. De a mai gyerekek sajnos nem birkóznak meg a terjedelmesebb munkákkal, nagyon elenyésző közöttük a regényolvasók száma. Ebben a folyamatban sajnos óhatatlanul áldozatul esik Mikszáth is.

– *Van-e kedvenc Mikszáth műve?*

– *A Noszty fiú esete Tóth Marival*. Valahol ott érzem azt a mélységes mély emberismeretet, azt a jellemábrázolást, a kornak azt a fajta ismeretét, hogy ő a dzsentrit nem teljes egészében ítélte el, hiszen az ő családja is valahol itt tartotta magát számon. Viszont ahogy emberileg ítéletet tud mondani: nem megsemmisíteni valakit az

ítéletével, de nagyon mértéktartóan, ugyanakkor nagyon szigorúan megtenni – az emberismeret az, ami engem ebben a regényében lenyűgöz. De szeretem a *Különös házasságot* is, elbeszéléseit is, ezek különösen pihentetők számomra.

Bátonyterenyén az Ady Endre Művelődési Központban működik a felnőtt és gyermekkönyvtár. A könyvtáros hasonló tapasztalatokról számolhat be a gyerekek – de akár a felnőttek olvasási szokásait illetően.

– A gyerekek csak akkor jönnek a könyvtárba, amikor különleges évfordulók jegyében különböző "kiírt" dolgok vannak – mondja Nagybakos Istvánné könyvtáros. – Mindenben megpróbálunk segíteni, hogy ideszoktassuk a fiatalokat, így például most nagyon sok olyan anyagot gyűjtöttünk ki, ami kapcsolatos Mikszáthtal, illetve munkásságával. Hogy az oktatásban van-e a hiba? Lehet, hogy túl sok a tananyag, és a gyerekeknek nagyon kevés idő jut az olvasásra. Sajnos azt kell mondanom, hogy például Mikszáth művei közül csak a kötelező olvasmányokat keresik. Szoktunk másolni különböző irodalmi anyagokból, műzeumi évkönyvekből, hogy minél több információval tudjunk segíteni, és ezt igénybe is veszik.

Azzal senki sem vitatkozik, hogy a fiatalokat valahogyan irányítani kellene: legalább a középiskolában valami pluszt adni. Kicsit talán elkeserítő is, hogy a felnőtt olvasók között is csak néhányan keresik a régi klasszikusokat. Az is lehetséges, hogy szerepe van ebben annak is, hogy az összes Mikszáth mű nem található meg a könyvtárban, talán ha újra kiadják, lehetne pótolni. Csupa-csupa "ha", és persze a feltételes mód... De összefoglalóban annyit talán mégis elmondhatunk: a szülőföld nem lett hűtlen Mikszáthhoz, aki utolsó éveiben egyre gyakrabban vágyódott vissza a nógrádi dombok közé.

A szülőföld elválaszthatatlan Mikszáthtól: erről vallanak művei, és ezért ragaszkodik hozzá Nógrád megye is. Ne restellje hát senki sem kimondani: szeretem Mikszáthot. Ne szégyellje senki bevallani: *A jó palócok* egy-egy novellájában ráismert a Palócföld tájaira és alakjaira. Ha majd elmúlik ez az év, Mikszáth éve, akkor is menjenek el a könyvtárba, vagy éppen emeljék le a könyvespolcra bár-melyik munkáját.

Mert ne felejtse el senki MórícZ Zsigmond szavait: "Aki megkíván egy kis jó friss zamatos levegőt, csak üsse fel Mikszáth Kálmán könyveit. Mindegy, melyiket, mindegy, akárhol..."

Holló Barnabás: Mikszáth